

Njemusom bas ngo waeb bisao o

1 ¹Ini Ngaoron sem hambun su tangar tangar hambun bor buri kobur paoloklme o hakl o, ni Ngaor hesa nao Aorao Aondao Njises Karas kabon kowan lao aol ora habur, ni aol Njemus ngom ini ebe soklaong inin kone bor sub tibaen as ko ora haklwaebe kabl.^a

Inim Ngaorol hul ha ora haklwaebe

²Nao haeme mbaoli hakl o, inim ke mundub mundub bi kang mend hondoklemi tomb inim menjao nen nao sabe turi homo sao was habur, Ngaorom ni bor hobao sao mend wen buklbur be ko nen sabo haklwaebe ora.^b ³Heneng ora inin kone hondoklbur ini bor menjao menjao andub ora ngub bin waklao o, inim Ngaorol hul ha saor peyo ha kimb ora bubur saokl nao waem sin, ke kang ngo hend paklemi o aeben anga tomb ini saokl nao wib se buri pal mu ora haklemi.^c ⁴Pangeklem. Nim ngo kabl ub nen sabobur inim ngub hul ha saor peyo ha kimb ora bubur, ini saokl uklemi oborob hondo ora haklwaebe. Inim ngub hondo ora haklemi tomb non ini kone ukl bombor ora ubur haklemil, inin kone ndaon bor hambun sao oborob bimi saon bombor sao mend wa nao win ora haklemi ora.

⁵Aoh, ini ngo haklon mondom nje kon nao u ngaorukl pele non bi habur, njem Ngaor bor ni kon mao wa kone ebe taol bu nji ko kao kalaebe ora. Ngub buklesi tomb Ngaor obum makl nao heme tenaol hambun bor pone andub ora bao kalaeb se hayaol, obum nje bor bao njuklao ora. ⁶Ini ngo haklon mondom di njem Ngaor bor kao kaloklesi tomb, njen kone bor ora taol taol nao bibur Ngaorom heneng ora pangoklao ko nen sabobur ora kaebe. Mondom obun kone bor pakl homobur nim Ngaor bor ngo kabl ub pangoklao be? nao pangoklaob ko obun kone bor taol taol buklao tomb, popom ib mal wiyao o bor mend taond hakl en aeben biyao nda ub aol ngo obun kone bor di ngubi haklao.^d ⁷⁻⁸Heneng ora aol ngo obu kone kab wi ora habur obun kone bor taol taol was bu haklao, obum Aorao Aondaom ni ebe bisur buklao ora ko nen nao sobaeb se ora haklao.

^a 1:1 Bis 15:23; Kal 1:19; 1 Pit 1:1 ^b 1:2 Oro 5:3-5 ^c 1:3 1 Pit 1:7 ^d 1:6 Mak 11:24

Aol dimb homa kabon angal wiyao o

⁹Nao Karas haeme hakl o, ini ngo haklon is mend nje dimb osisao andub nao wi ora hael sin, Ngaorom nje ebe hael ko turi homo kaoya ko hayaong, njen kone bor sub tibaen as ko turi hom ha was haebe.^e ¹⁰Mende di ini ngo haklon is mend nje homa ora hael sin, Ngaorom nje di homa hael o wakl nje men kang sao sa sin obum nje di hem ko hayaong, njem turi ha haebe. Heneng ora aol homa baeben di tar we ti daol mend anda tel tirwal bu so hayao o, mondom isao pe payao tomb kaeb sobur ora mondoklo bowes bu bum haraoklao nda ub buklemi ora.^f ¹¹Pangeklem. Tar isao ngo ngub kaeb so wiyao nar pob bi ora deyao tomb tar ngon il baeben di ngub bao sao baklae su bor sembi mbaraoklao, tar isao ngo ngub mondoklo bowes bubur pibnao oborob ngo so haraoklao nda ub ko mende nao saoklao ora. Heneng ora nim angal mar ngo kakl ub menger mubur, aol homa baebenom mbisnis kongon buri palo ora bu haklemi o mbini penar bu bum haeb se ora hayem ka.

Ngaorom tenaol khorob nao mao baeb se hayao o

¹²Aol mondom obu ke mundub mundub bi hondoklao tomb obum hul ha saor peyo was habur makl nao heme turi was homo harob sin, obum turi aondao ora homo haebe buklaol. Heneng ora aol ngo obum oborob as ko was haklao tomb, Ngaorom obul kone woroklme baeben bor inin imbi aondao ora win lowao kisao ub aol ngo obu bor di obun sokl sao kalobur, obun Aorao Aondao yubum obun wesmbaol luklaol obu haeben saklao ora.^g ¹³Ngub buklaol o ini ngo haklon mondom ke mundub mundub bi hondoklesi tomb njen kone bor khorob bi bi kila sin, njem Ngaorom nao kone hondoklbur ni khorob mao baklao ko nen nao sobaebe ora. Mend sao mondom Ngaor obu khorob nao mao baeb se yao ub Ngaorom di tenaolon kone hondoklbur njem khorob bi bi nao lao ora. ¹⁴Ngub inj, aol ngo obun kone bor khorob bi lao tomb obun heb homoklao saom obun kone bor sukl sukl mao ba obu kangon kemi bam bam biyaol, obum obun mbib ora khorob bimi sao heb homoklao ora. ¹⁵Heneng ora aolom ten biri peme tomb tenom hondbao pangoklme nda ub, aol ngo obun heb homoklao sao obun kone bor honda ubur hondbao pangoklao. Mabor hondbao ngo mar paklao o khorob bimi sao maruklao, khorob bimi sao ngo and soklao tomb tenaol mao homaraoklao sao ora soklao.^h

¹⁶Nao haeme mbaoli hakl o nim inil kone u ora haruklung, ini kon nao wi non bi haklemil Ngaorom ini khorob mao baraokl kobur, mendborom ini maobowa khorob mao baklemi hondo ora haklwaebe. ¹⁷Pangeklem.

^e 1:9 Nje 2:5 ^f 1:10 1 Pit 1:24 ^g 1:12 2 Tim 4:8 ^h 1:15 Oro 7:7-10

Nao bor hobao sao hambun sao pone ngo njaoraoklao nda ub yu heben bor hakl ubuklao ora. Ngaor obu saohar bor harekle sao haklon Aorao hayao o, obum warisao sao ngo saohar bor harekle sao baebenom ko mend ib nao ib bimi nda ub obum ngub nao bi bombor ubi was haraoklao. Ngub biyaol obum nao hayom ol ko mend bao eben kao, ko mend tomb em hundur win wa nao bi bao mao ba kimb bubur, hobao sao obu bor hakl ebeyao sao ngo hor hor oborob ngub was taol bu njurukl hayao ora. ¹⁸Heneng ora ngub biyaol obum obun mbib nen sabisao ub obun Angal Bib Hobao Sao ora o nao kao njubur, nao angal ngom marin kisndis ka. Nao ngub marisndis ol, obum hambun sao warisao sao baebenon hobao sao aondao oran nao tenaol ora warisaol, nao obun sem baeben oran obun komb bi ora hayom.ⁱ

Ngaoron angal halom was nao pangoklwaebe

¹⁹⁻²⁰Nao haeme mbaoli hakl ini nim kone uruklu nda hakl o, nim ini bor angal ngo kakl ub inim oborob ora nen saboklwaebe. Tenaolon kone bor ko mao homaraoklao nda ub Ngaor obum kone ebe dund se ora ubur naom di oborob dund se ub baomun ko, kone ebe ngubi taol bu njaoraoklao ndam inj ko mao homaraoklao ora. Ngub biyaong mondom angal ko bi sao kang mend lao tomb njem kom buklaol ub penar bu angal kho bor bor bao nao pibi hae, njem mbinin angal ngo pango kang mend nihil tubur sao kaebe ora. ²¹Pangeklem. Nim ngo kakl ub inin kone bor kho dol hae mbes pange sao bao wiyaong, inin kone kho khorob bimi sao baeben hambun sao ora tuwabur, Ngaoron angal ebe ngom ini bu mib se ora yaong, ini Ngaorom maeb haen habur angal ngo inin kone bor oborob ora we bowen haklwaebe ora.^j

²²Aoh, inim nim Ngaoron angal ebe ngo ebe men hakol be kobur inim inin kone lu tuwa, obun angal hobao sao ngo halom was nao pango haklwaebe.oklao o mbes khorob mao baraoklao saom nao men mba wisao ub Ngaoron angal ebe dund se ngom wakl nao bu mu kur mi pobur, naon kone bor sub sisab bi baoraomun lao ora. Heneng ora mondom angal hobao sao ngo obum baehaemen halom was nao pange angal ngo obun kone bor hondaen ora habur, man ngo wiyao on te di oborob ora hend heneng bu harob sin obu ebe ora mendel haklaong, obum turi aondao bu ora hom ha haebe buklaol.^k

²³Ngub buklaol o mondom obun kone bor nim Ngaorom bibi keyao sao baeben el bombor ora di nao baondib mini hambun sao oborob ora men hakol biyu ko nen sabo haklao o, obum obun angal lao sao sub oborob hondobur nao ka sin, obum man hambun sao ngo men hakol biyao nda ub baehaemen ora buklaol obun mbib obun kone karu luklbur hayao

ⁱ 1:18 Njo 1:13 ^j 1:21 Kol 3:8; 1 Pit 2:1 ^k 1:22 Mat 7:26; Oro 2:13

ora. ²⁴⁻²⁷Ngub hayao o naon Ab Ngaorom hendeyao tomb, mbini tenaol obun sem heneng mendbor mbinin kone bor ebe kun pele khorob sao kang mend nao win haeme baeben non, mbini ngub bimi baeben ora yao. Mbini nongnas mendbor ingi aorao heme keke haeme baeben di, ten weyae mbinin aoli heme mendbor mondom maeb nao hae pon pae sao buruklemi baeben di, mbini dam nao bin bereme ngubi baeben bisur beme tomb hesa su ngo bor khorob bimi sao wi sao baebenom mbini saokl nao mao waen wandi pa ora haeme tomb kab, Ngaorom mbini ngo baeben nao man pange ebe ora hayem ko hendeyaong, inim ngo sao kab oran aokl nao hemen beyaklwaebe ora.¹

Naom tenaol kho ebe hambun bor kone bombor ub wemin

2 ¹Nao haeme mbaoli hakl o, naon Aorao Aondao Njises Karas obu naon Aorao Aondao bao bi imbi wi aondao ora hayaol, inim obul hul ha ora hayem ngao, inim tenaol homa ebe sao baeben turi homobur kho dimb baeben makl nao homoklwaebe ora. Ngub inj, inim tenaol kho ebe hambun bor kone bombor ub was u haklwaebe ora.^m ²Pangeklem. Nim ngo kakl ub inim hor ber mba haklemi hakl ol aol mend obu and hor anda ngon hondaklao o, obun siyor di ngo sao hakl ebe on was bu mba, obun angao su di yaor sao ngo sao hakl hambun sao ebe on was bu mbaklbir oboklao. Ngub oboklao tomb aol is mende dimb haklao mend obu di obun lab lab hakl kho ora samoklao o, obu di mbibi haru bombor ngo tomb was oboklebi ora. ³Ngub oboklebi tomb inim aol homa ebe yaor hakl oborob was bi nda turi homo heben heben bubur, nje panda to ebe ngol ber ora lemi. Ngub kobur lemin aol is mende dimb nda bor, nje non panda to ebe mend nao wing abo ngo hakl ol bao, aoh su huni abo ngo ninao aongao wi hakl ol ber kao peb buklemi. ⁴Pangeklem. Inim ngub baem sin inim kone kho ora ubur bukleming, inim tenaol mende bor nje kho hael nje ebe hael ko ngo sablo haklemi ub inim khorob ora buklemil, inim kone ukl kab ubur ora bu hayem ko panaem ora handaeb se haklemi.

⁵Nao haeme mbaoli hakl o nim inil kone uruklung, angal mend kao njun ub pangaoklaob. Sun tenaolom nen saboklme ub mbini dimb haroklme baeben kho imbi nao wi ora hayem ko nen saboklme o, mbinim Ngaorol kone u haeme tomb, Ngaorom mbini ngo baeben bor di nim buklwao kisaol ub mbini obun sem mao habur maeb ha maomb bo haraoklao ora. Heneng ora obum mbini dimb ngo baeben sablo haen kisaol, mbinim obul hul a haroklme ub mbinin kone bor homa ora hayem.ⁿ ⁶Pangeklem. Ngaorom ngub ora beyaong, inim tenaol dimb sao haroklme baeben bor makl homo kang mend ware en aeben bu sao hayem asub ko beyem balem? Heneng ora mbini homa sao

¹ 1:24 Njo 13:17; Oro 8:2; Nje 2:12 ^m 2:1 Bis 10:34; Nje 2:9 ⁿ 2:5 1 Kor 1:26-28

hayem baebenom non ini ke mao handaklbur howes pangoklme anda was inj kemi po hayem bo? ⁷Ngaorom ini ngo hakl non obun sem ora mao hasaol, inim obu bor hem ko taol mi puklmi ub hondobur mbini homa sao ngo hayem baebenom ini Karas obun sem mao ha, obun imbi nda ini bor karu wisao o bor kir ko maobowa angal bu hayem ub inim nao hende hayem be?

⁸Heneng ora angal ngon Ngaoron mbuk waeb bor di ngub ke wiyao.

Njem njen mbib was nen sabo hem kale ub

Njem njen tenaol sango mende di hem kobur

Hond homo kone wibi.

Man bombor ngo hobao sao ora yaong njem men hakol ora bubur man ngom ngo bibi ke wi ub bu hari sin, njem oborob ora bu haklesi.^o ⁹Ngub inj, njem homa tenaol baeben bor was turi homo heben heben bubur, tenaol dimb sao haklemi baeben bor makl homo ware en aeben bu hari sin, njem khorob ngo buklesi om njen kone bor nje kho ora Ngaoron man hul harili aol ora hael ko te mao sararukl hayaol, nje ke hondoklbur ora hael ka. ¹⁰Ngub beyaong inim ngo sao oborob ora nen sab hakol bu haklwaebe. Mondom Ngaoron man hambun sao wiyao baeben ebe men hakol bu haklao o, kang bombor ora mend baondib munubur hul ha khorob bombor sao ngo bao was bu harob sin, obum Ngaoron man tangar aeben ngo wiyao baeben hambun di hul hae non bi ora haklao.^p ¹¹Pangeklem. Naom di ora hendeyom ub Ngaorom njem paes nao pebe ora kisao. Ngub kobur kisaon obu angal bombor ngo kisao ndam was, njem tenaol mende di pe paen nao libi kisesa. Ngub kisaol njem paes non nao kemi poklesi o njem tenaol mende bao pe paen lu tuwari sin, nje Ngaoron man hul habur khorob was bu harili aol ora haklesi.^q ¹²Heneng ora mbes non naon kone bor men mbaen sao hasmaol, ngubi tomb oran nao Ngaoron manom kur mi pobur nao sub ware pele ebe sisab bi ora mao baraesao. Ngub bisaong man ngo nao kur mi pisao om, mabor nao te mao bembera taol bu kobaklao ub nen sab hakol ora bubur, inim lemi sao hakl di angal ebe on was kobur buklemi sao hakl di oborob was bam bam bibaebe ora.^r ¹³Mabor Ngaorom tenaol hambun taol buklaol tomb aol mend obu tenaol mende hond homo kone nao wi hasao o sa sin, Ngaorom aol ngo obu di hond nao heme te mao sara howes lao ora. Ngub buklaol o mondom tenaol mende hond homo kone u haklao ub ora hobao sao yaol, mondom ngub tenaol mende hond homo kone u harob sin obu Ngaor kab howes nao lao ora.^s

**Njem baehaemen nim hul ha hae lesi saom
was nje bao nao bu muklao o**

¹⁴Nao haeme mbaoli hakl o, aol mondom obun ne komb pae bor nim Njisesol hul ha haruklu lao o, obum kone dund se woroklme ub oborob

^o 2:8 Mat 19:19; Kal 5:14 ^p 2:10 Mat 5:19 ^q 2:11 Oro 13:9 ^r 2:12 Kal 6:2; Nje 1:25;
1 Pit 2:16 ^s 2:13 Mat 5:7; Mat 18:32-35

sao mend nao bibir ka sin, aol ngo obum ngo hul ha hae ko haklao ub obum baehaemen ora buklaol. Ngub buklaong obum nim Njisesol hul ha hae ko baehaemen angalom was ngo lao om obu asub ora bubur bu muklao? Aol ngo obu nao bu muklao ora.^t ¹⁵Pangeklem. Naon Karas haeme sa sin di mbaoli be? mend obun lab lab hakl kho was samo obu dem di homo taoklbir ini haklemil ubukl buruklao tomb ¹⁶inim obu dem homaokl oboklao sao bisur bu nao kalebur, inim obu bor angalom was nje hub homo dem di nao homoklesing, nje ebe soklaong sub njen kone bor tibaen turi homaoklbir nje as ko pebe kaem sin, inin angal ngom was obu ebe bisur buklaol be?^u ¹⁷Ngub inj ka. Aoh, mondom oborob sao mend nao bibur nim Ngaorol hul ha haruklu ko ne komb pae bor was ka sin, angal ngo baehaemen il nao sokl bi on ora lao.^v

¹⁸Heneng ora aol is kab menger mubur, Karas aol mondom Ngaorom turi homo bibi ko hayao ub oborob was buklaol o, aol is kabo nan om is mende ndam buklaol ub nao bibur obum baehaemen nim Ngaorol hul ha hae kobur laon, obum aol oborob was buklaol nda hesa yao bombor ubi ora hayob ko menger ma sin, nim aol ngo obu bor ngub ko san luklwao. Njem nim Ngaorol hul ha ora hae kale o oborob sao mend nao bel ngao, njem asub bubur Ngaorol hul ha harili? Aoh, nim oborob biyu saom non nim heneng ora obul hul ha haruklu ub njem hendenin muwaloklwao ora.^w ¹⁹Pangal. Njem Ngaor obu bombor ora hayao ko nen sabobur obul hul ha haruklu ko nen sobal be? Aoh, ngon ebe ora o, Seran semom di Ngaor obu bombor buri ora hayao ko nen sabobur pakl aondao ora homo dur ko u puklmi ka.^x ²⁰Aol o nje kon nao wi mbaoli tumu mari non bi awis ora hael as balem? Njem nim Ngaorol hul ha haruklu ko ne komb pae bor kale ub njem angal ngo baehaemen ora kaklo ko nen nao sobal be? ²¹Pangal. Nim nje bor Ngaorol hul ha haroklme on te oborob ora nen sobenin kao njun ub pangaebe. Mbes naon ab sumb Eberehem ngo hasao ndam obun isi Isak bombor ora maru wisaol hasao o, obun isi is bombor ngo Ngaorom bi kisao ub obum Ngaor bor mabaorao haoru sao lu kaloklbir, obum han to bu man man bu mbaesao ndan mandaem ol ki aongao tanga pa u mbaesesa. Ngub bisaol obum kone ukl bombor ora ubur ngo bisao saom, Eberehem obum Ngaorol heneng ora hul ha haraoklao ub nao hambunom haondaomun muwalisaol, Ngaorom obu bor nje kone dund se wi oborob bili aol ora hael kisesa. ²²Heneng ora obum Ngaorol ngub hul ha habur, hambun sao oborob was il sen bu hasao saom obum Ngaorol heneng ora hul ha hae ko tenaol hambunom di handam aeben bin muwalisaong, obum ngo bisao ub njem nao hende hael be?^y ²³Angal ngon mbes Ngaorom kisao ub mbuk waeb bor ngub ke wiyao.

^t 2:14 Mat 7:21 ^u 2:16 1 Njo 3:17-18 ^v 2:17 Nje 2:20; Nje 2:26 ^w 2:18 Kal 5:6

^x 2:19 Mat 8:29 ^y 2:22 NjuS 11:17-18

Eberhemom Ngaorol hul ha hasao ub hondobur
 Ngaorom obu turi homo
 Nje kone dund se wi
 Oborob bili aol ora hael kisaol

mbuk waeb bor ngo wi ub heneng ora bisao. Ngub bisaol Ngaorom aol Eberhem ngo turi homo obu bor nao aol sango ora hael kisesa.^z ²⁴Ngub bisaol ngubi tomb di mondom oborob sao mend nao bibur baehaemen ni Ngaorol hul ha hae was ko harob sin, obum ngo buklaol saom Ngaorom nje kone dund se wi oborob biyao aol mend hael dim nao mao kaklao ora. Ngub inj, obum Ngaorol di ngub hul ha ora habur oborob was buklaol tomb, Ngaorom aol ngo obu bor nje kone dund se wi oborob bili aol ora hael lao ko inim di ora hendeyem ka.

²⁵Angal bombor ngubi was mend di ngub wiyao. Ten mend obun imbi Erehab obu pamuk ten birisao o ten ngom bisao saon arman di bombor ngubi ora wiyao, ten ngom Nju sem aol is kab mend mbinin saond bi baeben mabor lukl oboklbur hondo mao bemberakl pisbi o kab bor ibi oborob obaebing ubuklub kobur, mbibi aol ngo kabon saond bi su ngo bor paolismi baebenom mbibi nao lin ko ten ndam sub oborob ora bisur bu mupango was mao barabur kisaon, waki mbibin anda pen ko di sub harer tangar menden mupang pang bu pen ko we kisaol pisbisa. Ngub bisaol Ngaorom ten ngom oborob ngo bisao sao hondobur, ten ngo obu bor nje kone dund se wi oborob bili ten ora berel kisesa.^a ²⁶Pangeklem. Obum ngub kisaol naom di ora hendeyom ub, tenaolon wesao bao buru haebob ngo waoraoklao nda ub nao wiyao tomb obu ora pe pane lome nda ka. Ngub lome ndal bombor ngub was menger mubur, mondom Ngaorol hul ha hae ko haklao o obum oborob sao mend nao bibur baehaemen Ngaorol hul ha hae lao ub, obu di haebob nao wi pe pae ngubi ora hayao.

Naon ne bor angal lomao sao hondo ora kemin

3 ¹Nao haeme mbaoli hakl o, mabor Ngaorom tenaol hambun ora taol buklaol tomb nao Ngaoron angal bib ebe kao dund bu haroklmao baebenom khorob sao kang mend bukmao tomb non, obum nao bor njem khorob ngo sao ngo sao bili nda ko aondao bu ora te mao saraklaong, ini hambunom Ngaoron angal ebe ngo buwaloklao aol was nao ha ngaklwaebe ora.^b ²Heneng ora nao hambunom oborob was nao bi khorob tangar tangar hambun sao bimao o, mondom obun angal lao sao baeben oborob hondo ora kobur khorob sao oran kang mend nao ke was harob sin, obu bombor oborob biyao aol ora habur, obum khorob sao oran kang mend nao eben oborob hondo ora haklao. ³Naom di ora hendeyom ub mondom some hoson mesaol baoraokl poboklbur, some ngo harer mao

^z 2:23 Oro 4:3; Oro 4:9; Oro 4:22 ^a 2:25 NjuS 11:31 ^b 3:1 Luk 12:47

poba mbini pokl ko nen sabeme harer on was pen ko, baol baol mao ka munu mao dund baroklme sao ya non bi sao mend some ngo obun ne komb pae ora bor mao haroklme ora. Ngub bimil some hos ngo sao aondao ora saoklao o, baol baol mao karoklme sao ya non bi sao kang ngom mbinim harer tangar tangar ngo pokl beme on oborob ora pen ko baol baol mao karaoklao, ngo pokl beme haklon paokl was puklmi ora. ⁴Nim menger bombor ngubi was mend di mun ub oborob ora nen saboklwaebe. Ib taokaoll sem mendbor di aondao ora saoklao, posabsu aondao buri ora ebeyao om was taokl peb se waoraoklao. Ngub saoklao o ib taokaoll aondao ngo el mao ba mao pobaoklao sao kang ora mend taokaoll ngon bundur nan haen kobur, aol ib taokaoll ngo meneyao om obun mbib mendel turi homo pokl ko nen sabeyao tomb, baol baol mao karoklme sao kang ngo hayao ol baol baol mao ka munu mao doka peyaoklbir mbini pokl beme o bor was puklmi. ⁵Pangeklem. Nim menger kab sao ngo murukl ub tenaolon heke di kang ora saoklao o, tenaolon toklo aondao ngo ha bereyem on pe pae kang mend ora yaol, tenaol ebekone mao pa aondao bu ora mao haongaoklaraoklao.

Naom di ora hendeyom ub is engelao kang ora mend tibaeme om sung dam aeben aeben beyao tomb, aondao bu aebenol humbur baorao mam aeben bu bo aondao bu ora dobur, kaemb is ngol hayao sao hakl do pundi peyam aeben biyao nda ka. ⁶Ngub biyao ndal tenaolon heke di isaolaom bo aondao bu ora daoklao nda ubi menger ora yaol, tenaol toklo aondao ngo ha bereyemon ki aongao di el wil di ngo sao haklon bombor mend obu heke kang ngo oram khorob tangar tangar aondao bu ora mao babur, tenaolon toklo aondao ngo hambun ora kho mao saraoklao ora. Nim ngo kakl ub tenaol ke hondoklme su bor kemi puklao Seran ndam, nao tenaolon heke ngo bor is sung kena njurukl was haraoklao, sun tenaol ngo mbinin heke oborob maeb nao haroklme baeben hambun dao peklao ora. ^c ⁷Heneng ora tenaolom ar kao bi sao hambun sao dera baoraoklao sao baeben non, sao sab sem di suklumb sem di ib wen osisao ib bor baoraoklao sao baeben di, ngo sao baeben oborob maeb nao haeb se boroklme o tenaolom ebe mao pao ka kalo haroklme ora. ⁸Ngub bimi o tenaolon heke non, sao sab sem di hambun sao dera bor baoraoklao sao ngo maeb haroklme ub mondom maeb hakl buwaklao ka. Pangeklem. Tenaolon heke ngom angal kho ebe nel wiyao sao bao was sokl mib mao babur tenaol kho mao saraoklao, heke ngo bor angal kho lome sao andub ora tenaol pe paen lib se maokl tom sao tumbi hakl obo wiyao ora. ^d ⁹Aoh, nao aol baeben hambun di Ngaorom obu hayao ubi ora hamun ko warisao ora. Ngub bisao o naon heke ngom ko mend tomb naon Aorao Aondao Ngaor obu bor kaoya kobur, naon heke bombor

^c 3:6 Mat 12:36-37; Mat 15:11; Mat 15:18-19 ^d 3:8 Oro 3:13

ngom was ko mend tomb naon tenaol sango mende bor kho mao sa angal bubur, mende hes ko angal baondaokl munu menden mangal bu ngo hakl ub mao baraoklao ora.^e ¹⁰Ngub bubur laon naon ne bombor ngo bor was baoraoklbir angal kho ebe kab ngub dera pubuklao ka. Nao haeme mbaoli hakl o ngo kakl ub biyaong, naom naon ne bombor o bor baoraoklbir kho ebe kab, kab ngubi dera nao peben ora haemin alem. ¹¹Wao. Ib kend ebe kao hae hesa kho ungulaom bi kab maomunu ubuklao ko pangeyem be? ¹²Nao haeme mbaoli hakl o ngub nao biyao oran, angom di bundin il ko mend sisaol talismi be? Aoh, tar isaom di ya boll boll il ko mend sisaol hindismi be? Pangeklem. Ngub nao biyao ndal, ib kho ungulaom bi aondao ngo pebe haklom wakl ib kend kang ebe kao hae noklme nda ubi nao men aoluklao ora.

Oborob kone kimb mao baraoklao sao Ngaor bor was hakl ebeyao o

¹³Pangeklem. Ini ngo haklon mondom obu kone kikil bi ora habur obum hambun sao menjao nen sabokl buwa nao bi harob sin, ebekone nao pe sub was habur, obum oborob bu haklao sao baeben tenaol hambunom henden oborob was bam bam bubur, obum kone ebe u oborob ngo biyao ub tenaol hambunom di obu kone kikil bi ora ngo hae ko henden muwalo habur ora ko haebe buklaol ka. ¹⁴Ngub inj, inim inin kone bor tenaol mende bor nar wen ebe hende non bu daongirir ko, tenaol mende men mbakl ke ke was bubur, inim tangar tangar hambun sao bu haroklme sao baeben di inin mbib hem keme ub was bu harim sin, inim baehaemen turi homo haongaoklu angal nao bib se ora haklemi. Inim ngub buklemi tomb inin kone bor bimi sao heneng o hala mbabur baehaemen ora bu haklemi. ¹⁵Ngub buklemil inim kone ngo woroklme ubi yu heben bor hakl inj ebeyao ka. Ngub inj, kone ngubi sun tenaolom woroklme ub ora bimi. Aoh, kone ngubi Ngaorom nen sabeyao ubi inj yaol, ngo sao Seranom ora mao baraoklao ka.^f ¹⁶Heneng ora tenaol mendbor daongirir ko tenaol mende men mbakl ke ke was bubur, mbinim tangar tangar hambun sao bu haroklme sao baeben di mbinin mbib hem keme ub was bu haroklme baebenom, mbinin kone bor sub dam bin burukl buwaeb se ora habur, mbinim khorob tangar tangar hambun sao aondao bu was and sam sam bin bu haklemi ora. ¹⁷Ngub bimi o tenaol mendbor mbinin kone yu heben bor hakl ebe woroklme baebenom ngub was bimi ka. Hobao sao oran mbinin kone bor kho dol haeb se sao oran nao mu tu ndaroklme. Mend di nje aondao ni aondao ko mende men mbakl ke ke di nao bimi. Mend di tenaol mende bor buri palo hel hend peb di nao bi, tenaol hambun bor sub was ham ham bubur, tenaol mendem keme sao di oborob ora pangoklme. Mend di tenaol hambun bor

^e 3:9 1 Kor 11:7 ^f 3:15 Nje 1:5; Nje 1:17

hond aondao ora homo bisur bimi saom oborob bimi sao aondao bu ora il mao saroklme. Mend di kone ngubi woroklme baebenom kone kab nao mari tenaol hambun bor bombor ub u, kone dund se was ora woroklme. ¹⁸Heneng ora naom di mendel kone wi wi bubur, mende bor nje aondao ni ora aondao ko daongirir nao kao kao bi sub oborob was harum sin, naom il ebe non bi ora and sen haklmaol, tenaol hambunom di oborob ngub bam aeben buklemil naom il ebe ngubi taloklmao ora.⁸

Tenaol sun sao hem lome baeben Ngaoron saond bi ora hayem o

4 ¹Ini mendborom mende bor daongirir kao kao bu per ab saond ngo bi bi bu hayem ub, ngo saom ora mao bayaol bu haroklmao ko inim ngon te hondo hayem be? Pangeklem. Ngo sao inin kone bor menden sao heb aondao ora mao homaraoklao saom ini men mbaklbur inin toklo hambun bor saond bu kalaoklao saom ora mao baraoklao ka.^h ²Heneng ora inim inin kone bor nim tangar tangar sao hambun sao ebe heb heb bi sao ngo wi sao baeben mun ko pangoklemi o, nao muklemi tomb inim tenaol menden sao heklaenj kobur mende pe paen lib se ora haklemi. Aoh, inin kone ora bor bombor sao mend heb aondao ora homoklemi o mukl buwaeme tomb, inim tenaol mende bor daongirir ko, ko homobur ab saond aondao bu ora bu haroklme. Pangeklem. Inim ngo heb homo mun ko nen saboklme sao hakl di Ngaorom taol bu njin ko obu bor nao kao kaloklme, inim ngo sao nao moroklme ora. ³Aoh, ini mendborom non Ngaor bor ngo sao hakl nji ko kao kaloklme o, inin kone bor khorob was nen sabobur inim inin mbib heb homo turi hememe sao was nji lomel, Ngaorom ini bor ngo nji keme sao nao njaoraoklao ora. ⁴Pangeklem. Ini paes puklmi ten non bi ora hayem alem. Ten mendborom mbinin aoli ora haen tuwagl pobur paes puklmi nda ub, inim Ngaor obu tuwabur su ngo bor bimi ndisao baeben was hem ko harim sin, inim Ngaor obu bor saond bi sao men koro haklemi ora. Ngub bukleming inim ngub bukmao ko nen nao sabeyem be? Heneng ora mondom Ngaor obu tuwabur su ngo bor hambun sao ngo waoraoklao ndisao baeben turi homo kone u mbabur obun tenaol sango men mao kora harob sin, obu Ngaoron saond bi ora hayao ka.ⁱ ⁵Aoh, Ngaoron mbuk waebom di ke wiyao ub obum mbes pibnao tenaol warisao tomb, tenaolom obu nen sabo obul kone win ko tenaolon kone ngo mao haesaol, obum naon kone ngo hem aondao ora ko hayao ke wiyao ub baehaemen wiyao ko nen sabeyem be? ⁶Heneng ora obum ngub hem ko hayao o obm nao hond aondao ora homo pone ora bisur bu hayao ub, obum ngo hem lao ub di men mbaen ora bu hayao. Angal ngon Ngaoron mbuk waebom ngub di ke wiyao.

⁸ 3:18 Mat 5:9; NjuS 12:11 ^h 4:1 Oro 7:23 ⁱ 4:4 Oro 8:7; 1 Njo 2:15

Mbini tenaol mendbor ebekone po
 Mbinin mbib nen saboklme ub was bu haroklme baeben
 Ngaorom haokl aeben saraoklao o
 Obum tenaol mendbor dimb men aolu
 Sub was haroklme baeben

Hond homo pone ora bisur bu haraoklao
 ke wiyao ora.^j ⁷Ngub wiyaong inim inin mbib nen saboklemi ub ora
 men mba sub sowa pa was habur, ini Ngaorom ora maomb bo haen
 haklwaebe. Ngub habur lemin Seranom di ini nao men mbae ini
 tuwaki pen buri palo haokl peyo ora harim sin, obu paokl poklao ora.^k
⁸Pangeklem. Ini Ngaor obu hayaol teb so puklwaebe ora. Ngub poklemi
 tomb Ngaor obum di ini haklemil teb so oboklao ora. Ini tenaol khorob
 was bu haroklme hakl o, inim ngubi tomb wakl kone u bokeyobur inin
 kone bor khorob bimi sao wiyao ub di, tenaolon ki bor dol hayao o daol
 wakl oborob haek bin ko ib dand bu peklme nda ub ebe kun pele ora
 haklwaebe. Ini tenaol songolol tenaol hobao men kore o hakl o, inim
 kone kab maroklme ub nao bi tuwabur, inin kone bor ebe kun pele
 ukl bombor ora u haklwaebe. ⁹Nao tenaol hakl o, inim khorob bismi
 sao baeben nen sabo makl aondao ora homobur, inin kone bor kho
 sen buru de aondao bu ora lowaebe. Inim naom ebe sao mend beyom
 kobur turi homo kir ko hayem ub nao bi, hem ko de lowaebe ora. Inim
 khorob bukbur turi aondao ora homoklme ub nao bi inim wakl kone u
 bokeyobur, makl homo hibi kho so hem aondao bu ora lowaebe. ¹⁰Ngub
 bubur lemin inim inin mbib nen saboklme ub bao wa dimb men aolubur,
 Aorao Aondao obum ora maomb bo haen harim sin, obum ini imbi wi ora
 hareklemil ko ini men muklao ora.^l

Tenaol mende bor angal kho ko nao dobaekeklwaebe ora

¹¹Nao haeme mbaoli hakl o, inim tenaol mende dobaekeyo angal kho
 nao lowaebe ora. Mondom Karas tenaol menden mangal bu mende bor
 kho ebe ko sablo harob sin, aol ngo obum Ngaoron man bor di duwisom
 biyu kho ebe ko sablo haklao ora. Heneng ora njem Ngaoron man bor
 duwisom biyae sin, njem Ngaoron man hem ko men hakol bubur inj o,
 njem baehaemen Ngaoron man ngo kho ebe ko sablo harili aol ora hael
 ka. ¹²Pangeklem. Ngaor obu bomborom obun man wiyao ub nen sabobur
 ngo sao kho wiyaong nao bibaebe, ngo sao ebe yaong bibaebe ko obun
 mbib bombor o man ngo kho, man ngo ebe ko ebe sablaeb se hayao ora.
 Obum was tenaol bu mib se habur, obu bombor ngom was tenaol ke di
 mao handaeb se hayao. Ngub hayaong aol o, njem tenaol mende bor nje
 ubi abubi hael ko sablo hael on nje asub haklbur hael balem? Aoh, njem

^j 4:6 1 Pit 5:5 ^k 4:7 Ebe 6:12 ^l 4:10 1 Pit 5:6

ni hambun sao pange ora habur nim tenaol menden kone bor kho ebe ko, ebe sablaeb se hae ko nen sobal be?^m

Eker a ngo sao bukla o ko mondom nao hende hayem o

¹³Ini mendborom ngub lome. Naom embi be? eker a be? mend su and lobokl lobokl aondao mone andub ora wi hakol penar bu pobur lomaon, naom karasmas bombor mend su ngo bor mbisnis kongon bubur mone andub ora ebe muklmao lome. Ngub lome o ini ngub lome baeben o, nim angal mend kao njun ub pangoklaob.ⁿ ¹⁴Njem eker a ngo sao bukla o ko nao hende ora hael ol, maebib tulib kab tuliyaklao ub njem nao hende ora hael ka. Pangal. Nje mao menger ora hael ol, embi so bu haklaol hondoklesi o eker a nan naeb sobur bao boklon mbaraoklao ora. ¹⁵Heneng ora ini ngubi menger ora hayem ngao, inim ngub lowaebe. Aorao Aondaom ni nao heme su ngol baoklmend bao habur kongon tangar tangar sao hambun sao ngo hakl ub bu han ko nen soba sin, nim ngo hakl ub di ebe buklwao lowaebe ora.^o ¹⁶Aoh, inim ngub nao bibur ebekone po, inin mbib nen sabeme ub inin imbi wib se on was bam bam bu haroklme ora. Ngub bimil inim inin mbib aondao bu kaoya kam kam ngo bu hayem ub khorob ora bu hayem.

¹⁷Mend di aol mondom obun kone bor njem oborob ngo sao ngo sao bibi kenbur o nao bi bao warob sin, obum khorob aondao bu ora buklaong, ngo sao di oborob ora nen saboklwaebe.^p

Homa baeben ke handaeb se hayem o

5 ¹Pangeklem. Nim ngubi tomb ini mendbor homa ora habur, osisao andub ora maru u hayem baeben bor angal ngo kao njun ub pangaoklaob. Ini ke aondao bu ora hondoklbur hayem ngao, ke ngo hondoklemi ub nen sabobur karaklae ko de ko haklwaebe ora.^q ²Inin yaor sao di osisao andub ora u haroklme o bung bu bowes bu haen ko maru u haroklme. Inin lab lab sem di andub ora maru u haroklme o, baehaemen aoll horom no bowes bu haen ko maru u haroklme.^r ³Inim mone il han ngol di han silba semom wari di mone andub ora maru u haroklmel, baehaemen huklumb debi haen ko maru u haroklme. Ngub bimil inim ngo huklumb debi haen woroklme saom ini ngo baeben hambun ke hondoklbur hayem ko te mao sararukl hayaol, inin toklo isaolaom dao pelen ko inin mbib is kaebis ora bu bereyem ko tenaol hambunom henden muwaleyao ora. Pangeklem. Inin osisao ngo baehaemen ngub bao maru u hareklem in was, Ngaorom hambun sao penar bu, bu kowes bukla o ini awis ora habur bao was maru u haoroklme ka. ⁴Aoh, inim

^m 4:12 Oro 2:1; Oro 14:4 ⁿ 4:13 Luk 12:18-20 ^o 4:15 Bis 18:21 ^p 4:17 Luk 12:47

^q 5:1 Luk 6:24 ^r 5:2 Mat 6:19

oborob ora nen saboklwaebe. Inim mbisnis bu mone andub ora mu hayem ub mareklemin ko mbini inin mbisnis kongon ngo oborob ora ba haroklme o, inim mbinin sokl hambun ora nao kale mendbor inin wاكل men subaroklme. Inim ngub bu hayem ol mbini inin mone aondao bu ora mu hareklemin ko kongon ba haroklme ngo baebenom, mbinin kone bor kho so dam nao bin burubur e ko de kao pe was bu boroklme ora. Ngub bemel mbinim ngo hem ko e ko haroklme ub, Aorao Aondao buri pon pae aondao ora nda hayaol peyemil, obum mbinim ngo hem ko e ko hayem ub pango ora habur, inim ngo sao khorob ora beyem ko te mao bemberarukl hayao ora. ⁵Ini ngo baebenom su ngol bao hayem aeben anga tomb inin osisao di andub ora maru u habur, inim turi homo kir kao ha was haroklme. Ngub bubur lomen inim hor so ne was no haroklme, ini some sao hobao ha taokl ebeyaol some lu saroklme nda ub ini ke hondoklemi o ngubi tomb mbes teb sen ora hayem.^s ⁶Heneng ora ini ngo baebenom mbini kone dund se wi oborob bimi tenaol baebenom khorob sao kang mend nao binbur o, inim mbini baondaokl munu pe paen lu hasmi ora. Ngub bismi o mbini ngo baebenom ini bor angal pe pe ko menjao nao bismi ora.

Inin kone bor kho sen nao hae sub bao hondo haklwaebe

⁷Nao haeme mbaoli hakl o, mbini homa ngubi baebenom di ngub was beyem ngao, inim inin kone bor kho so kang sao aondao sao bin nao biri inim hul ha saor peyobur turi hom ha was habur lemin, Aorao Aondao obu oboklao ub bao hondo haklwaebe ora. Inim di ora hendeyem ub aol em bobur em we boweyao om penar bu and nao se ko, makl homo obun kone bor kang sao aondao sao bin nao biri, obum sub se ib baon bi bubur ne ngo oborob ora and mao sayao tomb, ne ebe ngo naeb soklao tomb taloklbur bao hondo haroklme ora.^t ⁸Ngub biming inim di penar bu makl homo kone bor kang sao aondao sao bin nao biri, Aorao Aondao obu ngo oboklao ub turi homo bao hondo haklwaebe ora. Heneng ora ngubi tomb oran Aorao Aondao obu oboklao bao o mbes teb sam sam beng, inim hul ha saor peyo ora haklwaebe.^u

⁹Nao haeme mbaoli hakl o, inim ngubi tomb ke kang ngo hendeyem ub buklemi tomb, inim inin Karas haeme mendem makl bi sao kang mend buklemi tomb mende te mao sara sara nao bibaebe ora. Heneng ora inim di ngub Karas tenaol mende bor te nao mao sararim sin, tenaol hambun taol buklao aol ndam di ini bor menjao te nao mao saraoklao ora. Pangeklem. Tenaol hambun te mao sara taol buklao aol nda obu ngubi tomb oboklbur, tiriyo kombae oral hen dera hayao ora.^v ¹⁰Nao haeme

^s 5:5 Luk 16:25 ^t 5:7 Luk 21:19 ^u 5:8 Oro 13:11-12; NjuS 10:25; 1 Pit 4:7

^v 5:9 Mat 24:33

mbaoli hakl o, Ngaoron man mini aol mbes hasmi baebenom Aorao Aorao obum ke non bubur obun angal bib ebe kao kalo hasmi tomb, mbini bor khorob ora ke mundub mundub bi mao handa hasmil mbinin kone bor kho sen was habur o, mbinim makl nao heme hul ha saor pe was hasmi ora. Ngub bisingim inim di mbini ngo baebenom ngo bismi ub hul ha saor pe was habur, mabor hobao sao ngo buklaob ub bao hondo haklwaebe ora. ¹¹Heneng ora mbini ngo baebenom ngub hul ha saor peyo was hasmil, mabor turi aondao bu ora homobur ebe ora mendel hasmi ko ora hendeyom. Mbes ngo tomb aol Njob obu di ke mundub mundub bi andub ora hindisao o obum hul ha saor pe was hasaol, mabor Ngaorom obu bisur aondao ora bisaol inim arman ngo di ora pangeyem ka. Ngub bisaong naom di obul ngub hul ha kimb was bu haklmao tomb, Aorao Aondao obum nao hond aondao ora homo bisur bi ha was haklbur hayao ko nen sabo haemin ora.

Mao nao lowaebe ora

¹²Nao haeme mbaoli hakl o, inim hobao sao oran bombor mend beklemin kao njun ka. Inim nim ngo sao ora bukhwao ko lesi tomb yu heben mao di, tangar tangar elom hende nao hende ngo wi sao hakl mao di, hambun sao ngo sao hakl mao nao lowaebe ora. Ngub inj, inim nim ngo sao ngo sao was bukhwao ko angal hambun sao menjao lemi tomb, e inj was ko angal ukl bombor ora kaem sin Ngaorom ini ngon te nao mao saraklao ora.^w

Ngaor bor kao kal ha was haklwaebe ora

¹³Pangeklem. Ini ngo haklon mondom ke kang mend hondo inin kone bor kend bin harim sin, Ngaorom ini bisur bin obu bor kao kal ha was haklwaebe. Aoh, ini ngo haklon mondom di inin kone bor turi homo harim sin, inim Ngaor bor turi homo kaoya kao ha was haklwaebe ora.^x ¹⁴Mend di ini ngo haklon is mend sen u harob sin, njem Ngaoron semon maeb haroklme aol baeben bor inim ninao wesmbaol wel kang mend kowe biya, Aorao Aondaon imbi kobur obun burim ni bisur bin ub Ngaor bor kao kalokl ubuklub kaebe ora. ¹⁵Heneng ora mbini maeb haroklme aol ngo haklom Ngaorol hul ha ora habur kao kalaem sin, Aorao Aondaom aol ngo sen ha uklao nda di ebe mao sa wakt mao enjaklao ora. Aoh, aol ngo sen ha uklao o obum khorob bisao sao mend obun kone bor wa sin, ngo di Aorao Aondaom kunaklao ora.^y ¹⁶Ngub ora buklaong Ngaorom ini ngo sen ha uklemi ub di ebe mao saen ub, inim khorob bismi sao inin kone bor uklao ub di inim pibnao oran ini Karas sem hakl hakl mendem pangen kao pa pa bubur, inim mende bor Ngaor bor kao

^w 5:12 Mat 5:34-37 ^x 5:13 Kol 3:16 ^y 5:15 Mak 6:13; Mak 16:18

mba mba bibaebe ora. Heneng ora aol mend obu Ngaorol oborob ora hul ha habur, obu kone dund se u haklao ora mend saoklao om Ngaor bor kao kaloklao tomb, obun angal ngo hobao sao buri ora yaol Ngaorom andub sao heneng buklao ora. ¹⁷Pangeklem. Mbes Ngaoron man mini aol Ilanja ngo hasao nda obu nao non bi ora hasao o, obum di ngub Ngaorol oborob ora hul ha habur Ngaor bor se nao eben kaebe ko buri palo kao kalisao tomb, heneng ora karasmas ukl teb di ek ukl dowan oran su bor se kang ora di nao ibisao ora.^z ¹⁸Ngub bisao o obum mabor waki Ngaor bor se eben kaebe ko kao kalisao tomb yu heben bor haklbir se ibisaol, su bor ne osisao di hambun sao ebe and sisao ora.

¹⁹Nao haeme mbaoli hakl o, ini ngo haklon mend obum angal bib hobao sao heneng was lao nda baondib munubur tuwaklao o mondom obu waki bisur bubur Ngaor hayaol eben ka sin, inim ngub nen saboklwaebe.^a ²⁰Khorob bubur saokl uklao aol ngo nda obu, waki Karas aol mondom bisur bu kone u bokelen kobur bu ma sin, obum khorob biyao aol ngo obu ke hondo haeben nao saen ko bu muklao ora. Ngub buklao aol ngo obum khorob biyao sao baeben obun kone bor kang di nao win hambun sao kunaklao ora.^b

^z 5:17 Luk 4:25 ^a 5:19 Kal 6:1 ^b 5:20 1 Pit 4:8